

СМИСЛИ ЛЮБОВІ У РАННІЙ МОЛОДОСТІ

Дуднік Ю.Ю., СДПУ ім. А.С.Макаренка

Серед базових цінностей людини одне з перших місць посідає любов. Саме смислам любові присвячене наше дослідження. Актуальність теми смислу любові зростає в умовах кризи духовності культури. У другій половині ХХ століття дослідники стали констатувати той факт, що духовна культура переживає кризу, у той час, як матеріальна набирає стрімкого прискорення в своєму розвитку, особливо в постіндустріальних країнах.

З "банкрутством" духовності стали пов'язувати соціальну напругу, міжетнічні протистояння, масові неврози, сексуальні збочення, ріст злочинності та інші негативні наслідки, що вказують на кризу гуманності в сучасній культурі. Вихід з такої ситуації багато сучасних авторів знаходять у культивуванні любові, на яку покладається завдання глобального масштабу у порятунку духовності, гармонії, миру.

Серед сучасних вітчизняних мислителів, предметом науково-філософських досліджень яких є взаємини чоловіка й жінки в контексті феномена любові є Ю. Рюриков, І. Кон, В. Розін, Б. Марков, С. Голод. У вітчизняній традиції до розуміння смислів любові в рамках релігійно-християнського підходу зверталися такі представники російської філософії й культури, як Л.Толстой, В.Соловйов, Н.Бердяєв, В.Розанов, С. Булгагов, С.Франк та ін. У дослідженні змісту феноменів любові й сексуальності в контексті західної культури була використана психоаналітична традиція (З.Фрейд, К.Юнг, Е.Фромм, К.Хорні, Є. Шпрангер, В. Райх, Г. Маркузе, Л. Адлер), у якій даній проблемі приділялося одне з першочергових значень у сексуальному, психічному і духовному житті людини, але інстинктивний характер лібідо в багатьох з них абсолютизувався. Предметом роздумів тема любові виступала й у представників екзистенціальної філософії (А.Камю, Ж.-П.Сартр, Н.Бердяєв, В.Франкл), гуманістичної (А.Маслоу, К.Роджерс) та ін.

Началом особистості є не вчинок, ним є любов. «Без любові, - говорить В.Флоренський, - особистість розсипається в дрібність психологічних елементів і моментів. Любов - з'єднуюча ланка особистості». Любов об'єднує і, власне, створює особистість завдяки тому, що не дає людині зосередитись на власному «Я», а концентрує,

втілює її в інше «Я», тим самим забезпечуючи існування і розвиток себе як цілісності.

В любові філософ Е.Фромм вбачає найбільш радикальний і, фактично єдиний належний вихід людини із деструктивності, відчуженості та ізольованості. Але що є сутністю любові? Е.Фромм вважає, що любов – це відображення наміру вийти за межі власного індивідуального життя, залишити «в'язницю самотності», перемогти страх самотнього існування. Це – найголовніша пристрасть, це сила, яка з'єднує в єдине ціле сім'ю, клан, суспільство, весь людський рід. Він виокремлює дві протилежні форми любові – пасивна («любов-злиття») і активна, діяльна. Остання є, власне, тим, що ми називаємо любов'ю як такою. На думку академіка С.Максименка, справжня любов – це діяльна активність, а не пасивний ефект, це перебування в певному стані, а не «впадання» в нього.

Ще за часів античності виділялися різні види кохання: такі, що повністю захоплюють своєю пристрастю, так і більш помірковані та духовні. Наприклад, за Платоном є наступні різновиди кохання: Ерос – пристрасне кохання, Філія – любов-дружба, Агапе – альтруїстичне, духовне кохання, Сторге – сімейне кохання, кохання-ніжність.

Любов, за визначенням психолога А.Маслоу, є однією з форм і напрямів самоактуалізації особистості. Тобто, в переживанні любові людина стає «тим, ким вона може стати». Тут говориться про так звану буттєву любов (Б-любов), яка принципово відрізняється від любові дефіцитарної (Д-любові). Б-люблячі більш незалежні один від одного, більш автономні, менш ревниві та мають менше страхів, менш корисливі і більше індивідуальні. Б-любов надає можливість більш адекватного й глибокого сприйняття іншої людини. Б-любов є більш насиченою, важливою і піднесеною, аніж Д-любов.

Російський філософ В.Соловйов стверджує, що смисл статевого кохання, емоційної любовної пристрасті не може заключатися тільки у продовженні людського роду. Любов – такий же первинний феномен, як і секс. У нормі секс є формою вираження любові. Секс виправданий і дозволений за умови, якщо він служить показником любові. На жаль, заміна кохання статевими відносинами є розповсюдженим явищем сьогодення.

Окрім розуміння любові, як всеоб'єднуючої та актуалізуючої особистість сили, вона розуміється і з протилежної точки зору.

Наприклад, відомий філософ ХХ століття Ф.Ніцше вважав, що статева любов в сутності є егоїстичною і навіть садистською. Оскільки, відношення до любові різних статей відрізняється, тому дисгармонія між ними є вічною та непоборною. Філософ стверджує, що в стосунках завжди закладена боротьба та протистояння. З ним не погоджується А.Адлер, який стверджував, що люди різних статей не є конкуруючими між собою, а є друзями, які повинні навчитися бути разом.

В психоаналітичній традиції основою любові є потяг «лібідо», що має вроджену інстинктивну основу.

Доволі новою та вражаючою є «хімічна» теорія кохання дослідників А.Аллана і Х.Фішер. Згідно неї нашими почуттями керують біологічно активні речовини, які виробляє мозок: амфетаміни, ендорфіни та оксітоцини. Саме ці речовини є основою сили, інтенсивності та тривалості любовних стосунків.

Тому, щоб зрозуміти, який смисл вбачають у коханні сучасні студенти, ми провели емпіричне дослідження, що включало такі методики: проєктивний малюнок любові з подальшим інтерв'ю, методика смисло-життєвих орієнтацій Д.Леонтєва. Виборку склали студенти сумських ВНЗ в кількості – 20 чоловік, віком 19-23 років. 35% серед яких чоловіків, 65% - жінок. Метою дослідження було встановити, які саме цінності домінують у системі світосприйняття людини та виявити індивідуальне бачення любові, її значення та смисли у житті особистості.

Отримані результати були якісно та кількісно опрацьовані.

Малюнок любові показав, що 30% студентів мають стереотипне та інфантильне уявлення про кохання (зображення у вигляді серця, сонця і т.п.), у 70% - спостерігається процес індивідуалізації уявлень про любов, відхід від стандартних уявлень, збагачення уявлень про любов на основі власного досвіду, інтеграція свідомих і несвідомих уявлень про кохання.

Під час інтерв'ю вдалось встановити наступне: для 65% опитаних важливою характеристикою любові є баланс між альтруїзмом та егоїзмом (давати та брати); Для тієї ж групи респондентів емоційна близькість та підтримка є джерелом життєвих сил. 20% опитаних в любовних стосунках вважають важливим отримання натхнення або яскравого, нового емоційного стану, так

переважно вважають жінки. Чоловіки, у свою чергу, більше підкреслювали еротичний смисл кохання.

Тільки 10% опитаної молоді підкреслюють вселенський, божественний смисл кохання і наголошують на його морально-духовній складовій.

5% студентів виділяють смисл створення сім'ї та народження дітей.

За методикою смисло-життєвих орієнтацій Д.Леонтьєва, отримані наступні дані. Перше місце серед життєвих смислів опитаних студентів посідають сімейні (50%) та смисли самореалізації (45%), найменше всього студентів хвилюють альтруїстичні та когнітивні смисли. 80% респондентів згадують дані смисли в останню чергу.

Особливе місце займають статусні смисли – на першому місці у кар'єристів та на останньому у тих, хто прагне мати успішну власну родину.

Майбутнім напрямком нашої роботи планується дослідження транскультуральних особливостей смислів кохання у студентської молоді.

Література:

1. Максименко С.Д.. Генеза здійснення особистості – К.: Видавництво ТОВ КММ, 2006, - 240 с.
2. Маслоу А.. Самоактуалізація. Самоактуалізовані Люди: Исследование психологического здоровья (Мотивация и личность, Гл.11, Спб., 1999 – 86 с.
3. Фромм Е. Душа человека. – М.: ООО Издательство АСТ- ЛТД, 1998. – 204 с.
4. Шестаков В.П.. Эрос и культура: Философия любви и европейское искусство М.: Республика; ТЕРРА-Книжный клуб, 1999. - 464 с.

Наук. кер. - Гільова Л.Л.